

① Onder invloed van wisselende waterstanden kan een beverburcht uitgroeien tot een indrukwekkend bouwsel. Deze is 1,7 m hoog en 8 m breed.

BEWONINGSSPOREN VAN BEVERS

Hol, burcht, leger én allerlei tussenvormen

Het zal geen enkele zoogdierliefhebber nog ontgaan zijn: het gaat goed met de bever in de lage landen. De aanwezigheid van dit grote knaagdier is in de regel eenvoudig vast te stellen aan de hand van de opvallende knaagsporen. Bewoning is echter minder eenvoudig te herkennen, mede door de veelheid aan bewoningsvormen. Zowel voor de bescherming van bevers als voor de veiligheid van mensen is het onderkennen van bewoning van grote waarde. In dit artikel beschrijf ik de diverse woonplekken van de bever en waar je ze aan kunt herkennen.

TEKST EN FOTO'S PETER TWISK

Evenals een muskusrat graaft een bever een hol in de oever met de ingang onder de waterlijn. Vaak wordt de voet van een breed uitlopende wilg gekozen als startpunt. Mijn indruk is dat bevers vaker een hol in een begroeide oever graven dan in een kale oever. Vanaf het startpunt wordt een horizontale gang in de oever gegraven tot naar schatting

een meter diepte waarna schuin omhoog gegraven wordt. Als de bever boven de waterlijn komt, graaft hij daar ondergronds een nestkamer. Zo'n hol is dus alleen onder water te bereiken en heeft een 'waterslot'. Ik beschouw dit als het basismodel van een beverhol. Zulke hollen zijn geheel onzichtbaar, alleen bij een lage waterstand kan de ingang zichtbaar worden (foto 2). In een

situatie waarin de oever heel geleidelijk oploopt, kan het eerste deel van de gang ook zeker vijf meter bijna horizontaal lopen voordat er een nestkamer gegraven wordt. Vaker komt het voor dat een bever in zo'n geval boven de grond komt en geen ondergrondse nestkamer kan graven.

2 Van een beverhol is vaak niets te zien. Alleen bij laag water wordt de ingang ervan zichtbaar.

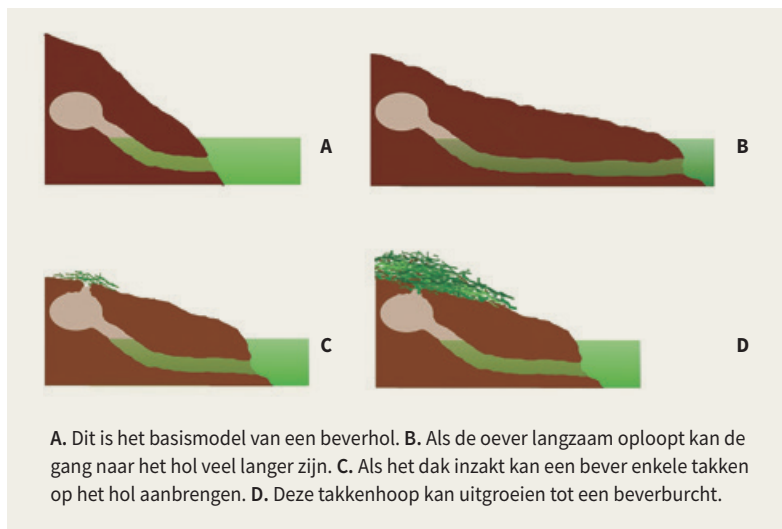
3 Een beverburcht met op de voorgrond de ten dele drooggevallene ingang. Als er niet voldoende aarde is om een nestkamer te graven kan een bever met takken een burcht bouwen.

4 Als het dak van een nestkamer inzakt kan een bever er eerst enkele takken op leggen. Dit kan uitgroeien tot een burcht.

5 Bevers kunnen de dag ook doorbrengen in een leger.

A. Dit is het basismodel van een beverhol. B. Als de oever langzaam oploopt kan de gang naar het hol veel langer zijn. C. Als het dak inzakt kan een bever enkele takken op het hol aanbrengen. D. Deze takkenhoop kan uitgroeien tot een beverburcht.

BURCHT

In de situatie dat de oever niet hoog genoeg is om een ondergrondse nestkamer te graven, kan een bever takken aandragen om een burcht te bouwen. De gegraven gang in de oever wordt dan aangevuld met een takkenhoop die groot genoeg is om er een nestkamer in te maken (foto 3). Het is me eens overkomen dat ik, lopend langs de waterkant, door de bovenzijde van een bevergang zakte. Op die plaats is toen door de bevers in korte tijd een burcht gebouwd. De takken worden in de regel vanuit het water aangevoerd en de burcht op gedragen. Ook kan op die manier modder aangevoerd worden. Wellicht helpt die modder om te voorkomen dat een burcht bij hoogwater wegspoelt. Meestal is er dus een duidelijk pad waarlangs de bevers vanuit het water naar en op de burcht zijn gelopen (foto 1).

Het kan ook voorkomen dat het dak van een hol zo dun is dat een bever het nodig vindt dit met takken te versterken. In dat geval kan het zijn dat het dak maar met enkele takken versterkt is (foto 4). Deze situatie houdt dus het midden tussen een hol en een burcht.

In een voor bevers aantrekkelijke omgeving komt het ook voor dat de burcht gebouwd wordt te midden van water, en er dus geen oever is waar een hol in gegraven kan worden. De burcht ligt dan als een eiland in het water en onder de waterlijn bevindt zich de toegang tussen de aangevoerde takken.

LEGER

Net als konijnen en vossen kunnen bevers daarnaast ook de dag doorbrengen in een leger (foto 5). Dit leger bestaat uit een ondiepe kuil waarvan de bodem meestal bekleed wordt met stroken bast of houtspaanders. Een leger wordt vaak aangelegd onder een doornstruik, overhangende oever of boomstronk (foto 6). Ook bij een leger kunnen takken worden aangevoerd om het leger te overdekken. Die situatie houdt dus het midden tussen een leger en een burcht. Het kan lastig zijn zo'n leger onder de takken van een struik te ontdekken. In de loop der tijd kan er steeds meer hout worden aangevoerd, waardoor het leger uitgroeit tot een burcht. Met behulp van takken kan er dan ook een tunnel tot in het water wordt gemaakt, waardoor er een waterslot ontstaat. Dit was het geval bij een burcht die in oktober 2012 werd ontmanteld omdat ter plaatse een kanaal werd gegraven.¹ Deze burcht was gebouwd op een met puin beschoeide oever.

OEVERBURCHT

Een veel voorkomende bewoningsvorm van bevers is een takkenhoop die tegen een oever aan is gebouwd (foto 7). De oorsprong hiervan kan zowel een hol met een te dun dak als een leger in de oever zijn. Als bouwmate-

riaal gebruiken bevers niet alleen takken die ze zelf hebben afgeknaagd, maar ook allerlei ander hout en plantaardig materiaal dat in de omgeving beschikbaar is. Zulke burchten kunnen veel weghebben van aangespoeld materiaal waardoor ze niet direct als beverburcht herkenbaar zijn (foto 8). Het pad waarlangs materiaal op de burcht gebracht is, vormt dan een goed herkenningspunt.

Stijgend water, bijvoorbeeld van een rivier, kan het voor bevers noodzakelijk maken het hoger op te zoeken, ook als het om een hol of (oever)burcht gaat. Dit kan ertoe leiden dat ze een hol hoger in de oever graven of een oeverburcht hoger tegen de oever maken. Zowel het ondergrondse hol als de (oever)burcht kunnen zodoende flink in omvang toenemen.

MEERDERE WOONPLEKKEN

Een beverburcht kan een opvallend bouwwerk zijn, waardoor de indruk kan ontstaan dat het als hoofdverblijf dient. Ik heb echter vaker ervaren dat in de omgeving van een burcht alternatieve woonplekken aanwezig waren. Zo heb ik bij lage waterstanden gezien dat nabij een burcht ook enkele hollen in de oever aanwezig waren. Ook heb ik enkele keren gezien dat een bever nabij de burcht op een andere plaats dan verwacht onder water dook en daar vrijwel zeker in een hol verdween. Daarnaast zijn er in de omgeving van een hol of burcht vaak legers te vinden. Net als veel andere holbewoners, bijvoorbeeld das, gebruiken bevers dus vaak meerdere woonplekken.

OBSERVEREN

Zoals hiervoor vermeld kunnen hollen van bevers geheel onzichtbaar zijn, afgezien van de ingang onder water. Het opsporen van zulke hollen kan echter belangrijk zijn vanwege de risico's die ze kunnen veroorzaken (zie kadertekst). Met grondradar zijn zulke hollen op te sporen, maar in de regel is het ook mogelijk de locatie van een hol vast te stellen aan de hand van het gedrag van een bever. De eerste aanwijzing voor hun aanwezigheid kan een concentratie aan knaagsporen zijn. Door in de avondschemer hier te observeren zijn bevers vaak visueel te volgen. Bij het verlaten van hun hol komen ze in de regel al bijna direct boven water en ook bij het terugkeren naar hun hol zwemmen ze vaak tot dicht bij de ingang waarna ze onder duiken. Vaak is op die manier tot op enkele meters nauwkeurig te bepalen waar een hol zich bevindt.

INVLOED VAN HOLEN

Bij het graven van een nestkamer kunnen bevers al gauw een kuub aarde weggraven (foto 9). Tot het moment dat ze instortten waren deze hollen geheel onzichtbaar. Dergelijke situaties kunnen uiteraard kwalijke gevolgen hebben. De ingestorte nestkamers bevonden zich zeker 4-5 meter boven de normale waterhoogte en 8-10 meter uit de oever. De ingestorte nestkamers zijn zeer waarschijnlijk gegraven tijdens een periode met hoog water. Ook kan het voorkomen dat de boomwortels van nabijgelegen bomen worden ondergraven door bevers. Zodoende heeft de boom onvoldoende 'houvast' waardoor deze omvalt. Er is weinig voorstellingsvermogen nodig om in te zien dat beverhollen kwalijke gevolgen kunnen hebben. Mijn indruk is dat dit risico vaak niet wordt onderkend.

Peter Twisk werkt zelfstandig als ecooloog en houdt zich regelmatig bezig met onderzoek naar de bever.

6 Een leger van een bever bevindt zich vaak onder een doornstruik. De bodem is meestal bedekt met houtsnippers.

7 Een veel voorkomende vorm is een oeverburcht. Deze kan ontstaan uit een leger op de oever of een hol met ingezakt dak.

8 Op een oeverburcht kan allerlei materiaal aanspoelen waardoor de burcht moeilijk herkenbaar kan zijn.

9 Een ondergrondse nestkamer is ingezakt. De kuil geeft een indruk van het formaat van de nestkamer.